

Годишњак бр. 24

Удружења грађана
"Баштина и будућност – Аранђеловац 1859"

Аранђеловац, 2025.

www.bastinaibuducnost.info

Годишњак бр. 24

Удружења грађана
"Баштина и будућност – Аранђеловац 1859"

Аранђеловац, 2025.

Тодишњак бр.24

www.bastinaibuducnost.info

Издавач:
Удружење грађана
"Баштина и будућност – Аранђеловац 1859"

Уредник:
Весна Проковић

Фотографије:
Небојша Радовановић
Љиљана Б. Бошковић
Александар Аврамовић
Весна Проковић
Фото архива породице Стефановић
Ранко Ђорђевић

Графичка обрада:
Милан Илић

Штампа:
"Графопак" – Аранђеловац

Тираж:
300 примерака

Предња корица:
Група задругара Венчачке виноградарске задруге
испред новоподигнуте зграде, с почетка прошлог века

Задња корица:
Сведочанство о посети 2-ће Елеоноре Рузвелт
Венчачкој виноградарској задрузи 1953. године

САДРЖАЈ:

стр.

1. Повеља	1
2. Извештај о раду Управног одбора за 2025. годину	3
3. Предлог плана рада Удружења за 2026. годину	5
4. Културне активности Удружења	7
5. Награда „Миле Недељковић“ за 2025. годину	8
6. Књиге пристигле на конкурс за Награду „Миле Недељковић“ за 2025. годину	10
7. Образложење жирија за Награду „М. Недељковић“ за 2025. год.	11
8. Беседа добитника Награде „Миле Недељковић“	17
9. Беседа добитника Повеље за животно дело „М. Недељковић“	20
10. Традиционална прослава Бадњег дана 2025. године	22
11. Велики петак 2025. године	25
12. Ђунисанско клупарење	28
13. Венчачка виноградарска задруга	30
14. Моја баба Радојка Савић	32
15. Вила „Здравље“ – најпознатији гост Јован Дучић	36
16. Ђунисанке	38
17. Маратонац	40
18. IN MEMORIAM – Владета Коларевић	43
19. IN MEMORIAM – Душан Ж. Анић	45
20. IN MEMORIAM – Миленко Јовановић	47

Са доделе признања „Миле Недељковић“

*Чланице КУД-а „Електорцелан“ из Аранђеловца
које су својим песмама увеличале доделу признања*

Одлуком Скупштинине Удружења грађана
"БАШТИНА И БУДУЋНОСТ – АРАНЂЕЛОВАЦ 1859"
одржане 09.11.2001. године у Аранђеловцу,
усвојена је ова:

П О В Е Љ А

којом се утврђују циљеви, задаци и правци рада и деловања Удружења.
Сваки члан Удружења, својим добровољним радом,
даје допринос на остварењу ових циљева и задатака:

- * чување и негованье традиционалних вредности града и околине Аранђеловца,
- * чување спомена на историјске вредности града,
- * допринос урбаном и руралном складу уређења вароши,
- * допринос архитектонском осавременавању традицијелства у складу са postoјећим амбијентом града,
- * допринос очувању човекове средине,
- * допринос развијању свих облика културног стваралаштва,
- * помоћ у развоју oпштинских комуналних добара града и околине,
- * објављивање садржаја историјских и културних штековина везаних за подручје града и околине,
- * унапређење и развијање добростворног и хуманистичног рада,
- * сарадња са сродним невладиним и нестраначким организацијама.

Наведени циљеви, задаци и правци рада, не смеју бити занемарени,
нишпи изостављени. У складу са могућностима, могу бити
придодавани нови задаци и проширивани нови правци рада.

Традиционално бојење васкршњих јаја у дворишту Етно куће,
уз благослов свештенства и наших драгих пријатеља
из Удружења „Деца у срцу“

Извештај о раду Управног одбора за 2025. годину

Управни одбор Удружења грађана „Баштина и будућност – Аранђеловац 1859“ ради у саставу: Милутин Вељовић - председник, Небојша Радовановић - секретар, Милован Р. Бошковић - члан и заменик председника, Ненад Јелесијевић - члан и Лука Вељовић - члан.

УО је одржао 4 састанка, никада у пуном саставу. Састанци су одржавани на различитим локацијама због дугогодишњег нерешеног проблема у вези са седиштем Удружења.

Удружење је врло успешно реализовало већ традиционалне манифестације:

- прослава Бадњег дана, на Старом тргу,
- бојење васкршњих јаја на Велики петак, одржано у дворишту Етно домаћинства „Милошевић“,
- манифестација Награда „Миле Недељковић“,
- издавање публикације ГОДИШЊАК бр. 23,
- посета Удружењу ЧАЧАНИ, поводом њихове градске славе, о Спасовдану.

Као и претходних година, Удружење и даље има изванредну и квалитетну сарадњу са свештенством православне цркве Светог архангела Гаврила, Народном библиотеком „Свети Сава“, као и са локалним медијима: РТВ „Шумадија“ и РТВ „Сунце“.

Финансијски извештај

Финансијска средства Удружења обезбеђују се из буџета Општине Аранђеловац и прихода од годишњих чланарина.

Удружење је 2024. годину завршило позитивно и без обавеза према добављачима.

Председник УО
Милутин Вељовић

Део чланова Удружења на састанку поводом обележавања Бадњег дана на Старом тргу, децембар 2025.

Бадњи дан, 2025, пријатељско дружење

Предлог плана рада Удружења за 2026. годину

План рада за текућу годину је сачињен у складу са Повељом Удружења и традиционалним манифестацијама, а све то усклађено са финансијским могућностима:

1. Традиционално обележавање хришћанских празника:
 - Бадњи дан на Старом тргу,
 - Велики петак, бојење васкршњих јаја у сарадњи са Удружењем „Деца у срцу“, у Етно дворишту,
 - Велика Госпојина - Дан Удружења.
2. Организовање културних манифестација:
 - Награда „Миле Недељковић“,
 - књижевне вечери,
 - изложбе уметничких дела,
 - музичке вечери.
3. Издавање јубиларне публикације „Годишњак“, 25. по реду,
4. Наставак рада са сродним и хуманитарним удружењима.
5. Интензиван рад на решавању проблема у вези са простором за седиште Удружења.
6. Наставак рада у вези са обележавањем значајних места и догађаја Аранђеловца, које карактерише традицијски, историјски и културни карактер.
7. Припрема, организација и одржавање Редовне годишње - изборне Скупштине Удружења.

Како би Удружење могло да реализује све наведене и нове предлоге, који доприносе популаризацији у средини коју, већ више од две деценије оплемењујемо разним идејама и активностима, неопходно је даље радити на подмлађивању и омасовљењу чланства. Селекцију треба вршити према успешности и могућностима потенцијалних чланова, у вези са доприносом раду Удружења. Ово треба извести кроз разне видове дружења, како би се будући чланови упознали са циљевима и начином рада Удружења.

Милутин Вељовић,
председник УО Удружења

Припреме за održavaње Бадњег дана

Културне активности Удружења

Удружење „Баштина и будућност – Аранђеловац 1859“ свој рад заснива на културолошкој основи која представља бригу о духовној и материјалној култури, традицији српског народа, залажући се, истовремено, и за савремене облике уметничког и научног стваралаштва.

У току ове године Удружење је организовало прославу Бадњег дана на нашем Градском тргу у доњем делу вароши. Ово традиционално окупљање сваке године привлачи све више житеља града који овакав вид дружења сматрају правом духовном светковином. Такође, и бојење васкршњих јаја већ је традиционални програм забаве и едукације за децу са посебним потребама, а у сарадњи са хуманитарном организацијом „Деца у срцу“ из Аранђеловца.

У јануару 2026. године одржана је манифестација Награда „Миле Недељковић“. Ова већ традиционална научно-културна манифестација окупила је и ове године најзначајније делатнике из области проучавања народне традиције нашег народа.

У овом периоду Удружење је радило и на издавању најновијег броја Годишњака који представља информативно гласило о раду Удружења, али и зборник занимљивих текстова о традицији нашег краја.

У протеклом периоду Удружење је остварило добру сарадњу са Удружењем „Чачани“, аранђеловачким установама културе, Удружењем „Деца у срцу“, медијским кућама РТВ „Шумадија“, ТВ „Сунце“.

Показује се да је концепција за коју се залаже Удружење „Баштина и будућност – Аранђеловац 1859“ утемељена на вредности-ма које наилазе на све већу потврду и интересовање, превазилазећи локалне оквире, што показује и све већи број поклоника наших програма.

Иван Златковић

Награда "Миле Недељковић" за 2025. годину

Удружење грађана „Баштина и будућност – Аранђеловац 1859“ из Аранђеловца, почетком 2026. године, доделило је Награду „Миле Недељковић“ за најбољу објављену књигу у 2024. години из области савремене српске фолклористике (етнологије и антропологије, етномузикологије и народне књижевности). Награда носи име једног од најзначајнијих наших етнолога, проучавалаца народне баштине и историје, публицисте и педагога. Жири који је изабрао најбољу књигу чинили су признати научници: др Бранко Златковић (председник), академик Јелена Јовановић и др Смиљана Ђорђевић Белић.

Одлуком жирија, Награду „Миле Недељковић“ за најбољу књигу у области савремене фолклористике и народне српске традиције, за 2025. годину, добили су др Жељко Бјељац и др Јована Бранков из Београда за студију *Стари народни спортови, игре и надметања – очување, преношење знања и презентација*, у издању Географског института „Јован Цвијић“ Српске академије наука и уметности у Београду (2024).

Такође, жири у саставу: др Иван Златковић (председник), проф. др Душан Извонар и Невенка Поповић, етнолог, донео је одлуку да Повеља „Миле Недељковић“ за животно дело буде додељена проф. др Бранку Ђупурдији из Београда, једном од најзнаменитијих педагога и проучавалаца српске традиционалне културе.

Признања су свечано уручена 28. јануара 2026. године, у 19:00 часова у аранђеловачкој Народној библиотеци „Свети Сава“. У програму су учествовале чланице певачке групе КУД-а „Електро-порцелан“ из Аранђеловца.

Иван Златковић

Конкурс за Награду „Миле Недељковић”

Аранђеловац – Удружење грађана „Баштина и будућност – Аранђеловац 1859” расписало је конкурс за Награду „Миле Недељковић” за 2025. годину. Признање се додељује за најбоље дело из области савремене српске фолклористике – етнологије, антропологије, етномузикологије и народне књижевности. За награду могу да конкуришу аутори научних студија и сакупљачких збирки објављених на српском језику као прво издање у 2024. години. Конкурс је отворен до 7. новембра текуће године, а по три примерка књиге треба послати на адресу ОШ „Милош Обреновић” с назнаком за Награду

„Миле Недељковић”, Светогорска 7, 34300 Аранђеловац. Додела награде је у децембру 2025. године у Аранђеловцу у оквиру програма који је манифестационог карактера.

Награда подразумева новчани износ и плакету, а жири који ће и ове године вредновати приспеле наслове сачињен је од еминентних научних радника – др Бранко Златковић (председник), др Јелена Јовановић, др Смиљана Ђорђевић Белић.

Истоимена повеља за животно дело додељује се од 2011. године. В. П.

КУЛТУРА
УМЕТНОСТ
НАУКА

СУТРА

СТАНКО
ЦРНОБРЊА
ТРАГИЧНА
ДИЈАЛЕКТИКА ВЕКОВА

Дневни лист „Политика“, 31. октобар 2025. године,
текст Конкурса за Награду „Миле Недељковић“ (Весна Проковић)

Лауреати признања „Миле Недељковић“ за 2025. годину

Књиге пристигле на конкурс за Награду „Миле Недељковић“ за 2025. годину

(Публикације су наведене према азбучном реду презимена аутора или наслова)

1. Бјељац, Жељко, Бранков Јована. *Стари народни спортови, игре и надметања – очување, преношење знања и презентација*. Посебна издања. Књ. 99. Београд: Српска академија наука и уметности. Географски институт „Јован Цвијић“, 2024.

2. Гајић, Бранко. *Јеленча, Стара мишарска општина и околина*. Књига I. Шабац: Задужбинско друштво „Први српски устанак“ Мишар, 2024.

3. Златковић, Бранко. *Мале приче о Вуку Караџићу (од 1825. до 1832)*. Том I. Библиотека Усмено народно стваралаштво. Књига 13. Београд: Институт за књижевност и уметност, 2024.

4. Јовановић, Бојан. *Књижевност у антрополошком светлу*. Нови сад: Архив Војводине, Издавачка кућа „Прометеј“, 2024.

5. Пантић, Михаило, Костић Раденко. *Родослови Засељских фамилија*. Ужице, 2024.

6. Петковић, Данијела. *Огледи о фолклору у периодици XX века*. Библиотека Усмено народно стваралаштво. Књига 15. Београд: Институт за књижевности и уметност, 2024.

7. Савремена српска фолклористика 13 (тематски зборник радова). Уредници Данијела Поповић Николић, Немања Радуловић. Београд: Удружење фолклориста Србије: Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“, Лозница: Центар за културу „Вук Караџић“ Тршић: Научно-образовно културни центар „Вук Караџић“, 2024.

8. *Снови, пророчанства и измењена стања свести у фолклорним жанровима*. Уредници Смиљана Ђорђевић Белић, Немања Радуловић. Београд: Институт за књижевност и уметност, 2024.

Образложење жирија за Награду „Миле Недељковић“ за 2025. годину

На конкурс за најбољу књигу из области науке о фолклору, објављену током 2024. године, а која се додељује у част етнолога Мила Недељковића, приспело је осам запажених издања.

После читања и извршеног сужавања, у најужи избор ушле су три књиге:

1. Жељко Бјељац, Јована Бранков. *Стари народни спортови, игре и надметања очување, преношење знања и презентација*. Посебна издања. Књ. 99. Београд: Српска академија наука и уметности Географски институт „Јован Цвијић“, 2024.

2. Бранко Гајић. *Јеленча, стара мишарска општина и околна*. Књига I. Шабац: Задужбинско друштво „Први српски устанак“ Мишар, 2024.

3. Михаило Пантић, Раденко Костић. *Родослови Засељских фамилија*. Ужице, 2024.

Жири, у саставу: академик Јелена Јовановић, др Смиљана Ђорђевић Белић и др Бранко Златковић (председник) - одлучио је да Награду „Миле Недељковић“ за најбољу књигу из области фолклористике у 2025. години додели Жељку Бјељцу и Јовани Бранков за књигу *Стари народни спортови, игре и надметања – очување, преношење знања и презентација*, у издању Географског института „Јован Цвијић“ САНУ, Београд, 2024.

Из образложења

У књизи *Стари народни спортови, игре и надметања – очување, преношење знања и презентација*, у издању Географског института „Јован Цвијић“ САНУ из Београда, Жељко Бјељац и Јована Бранков значајно су допринели новим и свестраним осветљавањима веома важне фолклористичке области, премда је њихов приступ био најближи истраживањима у сферама културне географије, али и у дослуху са мултидисциплинарним резултатима из антропологије, етнологије, социологије, спортске медицине, педагогије, физичке културе и туризмологије. Пратећи географску распрострањеност

народних спортова, игара и надметања, они су узели у обзир како наш регионални простор, тако и европску и светску заступљеност. Док су у европским и светским културама у оптицају разнолике одреднице: „традиционални спортови и игре“, „народни спортови“, „народне игре“, „етничке игре“, „етноспортови“, „народна надметања“ итд., за простор Србије аутори су предложили коришћење збирног појма: *стари народни спортови, игре и надметања*. Између прегледа интернационалних типологија и омеђавајући предмете истраживања, аутори, такође, предлажу за наше поднебље специфичну поделу у девет група: стари спортови са реквизитима, борилачки, атлетски спортови, народна надметања, спортске игре, дечје такмичарске игре, спортови игре са животињама, спортови на води, ритуалне спортске игре.

У дијахронијском приступу, Бјељац и Бранков настојали су да фолклорним и књижевним фрагментима поткрепе древност и изворност форми српских народних игара и надметања, који нису били само у функцији одржања физичке културе и духовне разоноде, већ се појављују и као баштинички обредне и врло архаичне семантике. Примере су идентификовали у усменим епским песмама о јунацима из средњег века и хајдучког циклуса, затим у народним приповеткама, као и у путописним сведочанствима Евлије Челебије и Јоакима Вујића, аутобиографији Саве Текелије, Његошевом *Горском вијенцу*, Мажуранићевом спеву *Смрт Смаил-аге Ченгића*, *Бакоњи фра Брне Симе Матавуља*, *Хајдук Станку* Јанка Веселиновића и *Хајдуцима* Бранислава Нушића. Лично бих придружио и циклус од 13 песама Васка Попе под називом „Игре“, премда су адаптиране Попине фолклорне игре трансцендентне и сурове, оне се играју на живот и смрт.

Такође, аутори пружају исцрпнији преглед досадашњих записивања и истраживања народних спортова, игара и надметања. Оснивач српске фолкористике, Вук Стеф. Караџић је у речницима и у постхумно објављеној књизи, *Етнографски списи. Живот и обичаји народа српскога* (1867), забележио стотинак игара дечјих, орских, спортских, друштвених. Иако он то изричито не спомиње свакако да је највећи део описа пренео према сећању из детињства и младости, а употпуњавао их је и доцнијим сазнањима. Потом, изузетан допринос забележио је Вуков сарадник Вук Врчевић, затим Милан Ђ. Милићевић, етнолог Тихомир Р. Ђорђевић. У новије доба, овим су се темама код нас

значајно бавили Љубица Сикимић, Александар Крел, Драгољуб Златковић, Оливера Васић, Весна Марјановић, Нина Аксић и др.

Једновремено, средином 20. века, и у Европи продубљују се научна интересовања, али тек крајем 20. и почетком 21. почињу значајнија истраживања. Посебну улогу завределе су и делатности УНЕСКО-а које су усмерене на очување, промовисање и развој традиционалних спортова у циљу успостављања дијалога међу различитим заједницама и културама. У Паризу, на конференцији УНЕСКО-а 1978. усвојена је Повеља о физичком образовању и спорту, а 2009. основан је Савет за традиционалне игре и спортове. Након тога, уследио је упис првих спортова и игара на УНЕСКО-ву листу нематеријалног културног наслеђа. Иако је УНЕСКО обрадио 500 старих спортова, до сада је уписано 38 традиционалних спортова из различитих крајева света. Аутори су, у књизи, приложили прегледну табелу уписаних спортова, међу којима су се под степеном заштите нашли и народни спортови и вештине из земаља у региону. Босна и Херцеговина, Хрватска и Словенија уписале су 2002. *Традицију узгоја коња липицанера*, затим 2010. *Хрватска Сињску алку, витешку коњску игру*; међу 24 земље које чувају традицију узгоја соколова налази се и Хрватска која има укупно четири уписа и предњачи у региону. Током 2018. Босна и Херцеговина је поднела захтев да се *Невесинска олимпијада* и *Скокови са старог моста у Мостару* упишу на УНЕСКО-ву листу. Иако стари традиционални спортови, игре и надметања представљају наше значајно културно наслеђе, аутори са жаљењем констатују да Република Србија нема ниједан упис. Концем прве деценије 21. века, стари народни спортови, игре и надметања посматрају се и као важни сегменти националног и државног нематеријалног наслеђа. У Хрватској су уписани на националну листу *Обичаји, обреди и свечаности, знање и вештине*. У Словенији су категорисани као *Националне игре, друштвене игре, спортске игре*, у Босни и Херцеговини *Друштвене праксе, ритуали и свечани обичаји*. Табеларни приказ у књизи даје преглед тих уписа. Међутим, у Републици Србији још није формирана ни национална листа. С обзиром на систематску небригу, Бјељац и Бранков су учинили индивидуалне и институционалне доприносе, сачинивши књигу која представља пресек стања очуваности и степена угрожености старих народних спортова, игара и надметања. Своја запажања и тврдње засновали су на темељима спроведених научних пројеката током 2009. и 2023. године,

Чланови жирија, академик Јелена Јовановић и др Бранко Златковић образлажу доделу Награде „Миле Недељковић“ за 2025. годину

а податке су, такође, сабирали и анализирали и на основу резултата добијених фреквенцијом анкетног упитника. На основу срањених информација, они су идентификовали да се на простору Републике Србије одржава 35 старих народних спортова, игара и надметања, и то у оквиру 44 манифестације. Графички приказ у књизи пружа попис манифестација које негују традиционалне спортове и народне вештине и игре и који се одржавају у Бачком Градишту, Зрењанину, Бечеју, Апатину, Банатском Великом Селу, Шимановцима, Алибунару, Опову, Малом Иђошу, Новом Саду, Богатићу, Осечини, селу Цветки код Краљева, Зајечару, Сиколама код Неготина, Глибовцу, Косјерићу, Балта Бериловцу, Јабланици (Златибор), Златару, Гаџином Хану, Драгашу, Пећи, Призрену, Здравину, Деспотовцу, Костолцу, Салашу Ноћајском, Плочици (Ковин).

Према критеријуму животворности, Бјељац и Бранков су најпре извршили систематизацију народних спортова, игара и надметања у две групе. Прва је обухватила вештине које се и дан-данас одржавају, промовишу и чувају, а у другој су евидентирани они који су ишчезли, али су и даље заступљени у народној традицији и сећању.

Првој групи припадају спортови са реквизитима као што су: балота (боћање), банатске шоре, бацање потковице, вранићи (вранићање), канџијање (пуцање корбачем), козана, токач, чинга (чингање), чочак; затим *стари борилачки спортови*: народно рвање, пеливанско рвање, обарање руку (крбање); међу спортове на води забележили су игру пициген; *старим атлетским спортовима* припадају: скок удаљ из места, скок увис из места, бацање камена с рамена, борба на греди (брвну), надвлачење канапа (ужета), надвлачење клипка (мосора), пењање уз дрво, гађање у месту стрелом (стреличарство). Међу *дечјим играма* бележе: гађање у нишан праћком, жмурке, зуце, између две ватре, игра кликерима, прескакање ластиша, трка у џаковима (врећама), штулање, школице. Сваку игру понаособ прати порекло, историјат, опис, правила, припадност манифестацији, географска распрострањеност, као и илустрација (фотографија).

У другој групи, старих народних спортова и игара који су временом ишчезли, препознати су *стари спортови са реквизитима* као што су: клис, крмачице (ћула), на плојке (на плочке), пилцике, шурла (банга), колута (котрљача), ножање, чуга (чувари огњишта), игре

крпењачом (лоптом), ношење пања; те дечје игре: дугмета, јањине, купе (кућање), пиљци (пиљака), ратовање, топови (топање), труле кобиле, ћулање, адвоката или давуџије, заната, игра прстена, титрање, хајвана, чивутлије.

Сводивши деценијско истраживање, Бјељац и Бранков, између осталог, констатују да је овај важан сегмент традиционалне културе, који је у неким сегментима и даље постојан, ипак подложен забораву, јер се већи део некада богатог фонда искоренио. Према томе, књига Жељка Бјељца и Јоване Бранков *Стари народни спортови, игре и надметања – очување, преношење знања и презентација* није писана само с намером да представи савремено стање, већ је састављана и с циљем да подстакне интересовање за очување и ревитализацију овог корпуса српске традиције.

Али, упркос процесима и тенденцијама замирања, свео бих Образложење награде и једним занимљивим примером који илуструје креирање нових народних дечјих игрових и забавних садржаја. Љубица Сикимић, на пример, бележи пример дечје игре, настале у пролеће 2022. у Земуну, која носи назив „корона“. Једно дете буде корона и јури другаре. Кога дотакне зарази га и он постаје корона. Игра траје док и последње дете не постане корона. Иако игра не испољава пријатна расположења, ипак сведочи о свагдашњој дечјој креативности и уопште о људској потреби за игром и разонодом, па чак и у страдалним временима.

Уз честике издавачу (Географски институт „Јован Цвијић“ САНУ) и лауреатима Награде „Миле Недељковић“, жири је уверен да ће књига *Стари народни спортови, игре и надметања – очување, преношење знања и презентација*, наићи на заслужујући одзив у српској јавности и њеној културној политици и стратегији.

Честитамо на Повељи „Миле Недељковић“ за животно дело нашем драгом колеги проф. др Бранку Ђупурдији који је био велики пријатељ нашег Мила Недељковића.

Др Бранко Златковић

Беседа добитника Награде „Миле Недељковић“ за 2025. годину

Уважени домаћини, поштовани чланови жирија, даме и господо,

Велика нам је част и искрено задовољство што примамо награду која носи име Милета Недељковића имена које у српској етнологији и фолклористици не значи само научни ауторитет, већ и посебну посвећеност народу, његовом памћењу и свакодневним знањима.

Миле Недељковић је био велики прегалац у свим областима којима се бавио као публициста, новинар, педагог и научник етнолог. У време брзих промена, умео је да застане и посвети пажњу детаљима, причама и обичајима који би могли да нестану ако их не препознамо као вредност. Његов рад нас је учио да фолклор није само прошлост, већ жива основа идентитета и место где се знање, искуство и заједништво сусрећу.

У том духу настајао је и наш рад. Када смо проучавали старе народне спортове, игре и надметања, тумачили смо их не само као физичку активност или забаву, већ као саставни део националног културног наслеђа, прожимањем бројних старих народних обичаја кроз њихово одржавање. Они су јединствени начини учења, васпитања, повезивања и преношења знања са генерације на генерацију. У њима се види иста логика коју је Миле Недељковић пратио: култура народа је уписана у покрете, правила, радост игре и достојанство.

Зато ова награда за нас није само признање једној књизи, већ и потврда да је пут Милета Недељковића и даље жив. То показује да истраживање, брига и одговорност према нематеријалном културном наслеђу трају. Награда нас подсећа да чување традиције не значи да је замрземо, већ да је разумемо, преносимо и савремено представимо.

Захваљујемо жирију на поверењу, као и свима који негују и подржавају фолклористичка и етнолошка истраживања. Посебно смо захвални онима који су несебично делили своје знање, сећања и искуства, јер без њих ниједна књига из ове области не би постојала.

Примајући Награду „Миле Недељковић“, осећамо је као обавезу да и даље слушамо, бележимо и тумачимо са истом пажњом и

поштовањем какво је он показивао. Ако смо бар делимично успели да наставимо дијалог између прошлог и савременог, верујемо да је награда дошла на право место.

Хвала вам.

Др Жељко Бјељца и Др Јована Бранков

*Беседа добитника Награде „Миле Недељковић“
Др Жељка Бјељца и Др Јоване Бранков*

*Председник УО Удружења предаје Награду „Миле Недељковић“
Др Желјку Бјелџу и Др Јовани Бранков*

Беседа добитника Повеље „Миле Недељковић“ за животно дело

Додељујући ми овогодишњу Повељу „Миле Недељковић“ за животно дело Удружење грађана „Баштина и будућност–Аранђеловац 1859“ учинило ми је велико задовољство и част. Хвала свима који су допринели да до тога дође. Та вест ме је обрадовала из много разлога, од којих ћу овом приликом поменути неколико. Један од њих је што иза Мила Недељковића (1941–2009), кога сам лично познавао, стоји богато и разуђено етнографско и културно-историјско дело, писано са великом посвећеношћу, знањем и страшћу. Осим истраживања своје родне Шумадије бавио се и многим другим важним темама из српске историје и културе уопште (славе, годишњи обичаји и друге теме), као и културом других јужнословенских народа, али и народа света. Објавио је 102 рада, међу којима је и 19 књига.¹

Ово признање ми је драгоцено и због тога што сам своја прва истраживачка искуства стекао управо у овом крају, у Тополи, још у студентским данима, када сам са својим другом са студија, Мирославом Нишкановићем сакупљао етнографску грађу за Етнолошки атлас Југославије. Касније су уследила теренска истраживања широм Србије, појединим крајевима Хрватске и Црне Горе и другим крајевима.

Повеља ми је посебно драга јер ми је додељена за мој педагошки и научни рад. У мом педагошком раду имао сам прилику и задовољство да учествујем у образовању 35 генерација студената етнологије, антропологије и других образовних профила и да у много наврата будем ментор: за дипломске радове, магистарске тезе, докторске дисертације, хабилитационе радове и радове младих гимназијских талената. Многи од колега којима сам био ментор данас су посленици у области културе, баве се библиотечким, истраживачким, педагошким и другим радом.

Проф. др Бранко Ђупурдија

¹ У једном раду осврнуо сам се на шест његових дела (Б. Ђупурдија, „Миле Недељковић као истраживач друштвених, културних и етничких питања“, *Гласник Етнографског института САНУ*, LIX (2), Београд, 2011, 239–246).

Председник жирија предаје Повељу „Миле Недељковић“
за животно дело проф. др Бранку Ђупурдији

Традиционална прослава Бадњег дана 2025. године

Удружење грађана „Баштина и будућност – Аранђеловац 1859“ већ 22. пут заредом са поносом организује обележавање Бадњег дана, трудећи се да овај велики празник учини посебним за све наше суграђане. Аранђеловац поново одише духом најлепше традиције и вредности које нас спајају.

Бадњи дан, као симбол наде, заједништва и љубави, поново је окупио велики број људи. Свечаност је почела чином освећења Бадњака и чеснице, који су обавили свештеници Врбичке цркве, уносећи благослов у наше окупљање.

Као и сваке године, посебну радост донели смо онима којима је то најпотребније:

- за наше најмлађе: подељени су пакетићи са слаткишима, а осмеси на лицима деце и ове године су најлепши украс наше прославе.

- Хуманитарни гест: на предлог Центра за социјални рад, једној породици из нашег града поклонили смо божићну печеницу и тарту, желећи да им улепшамо празничне дане.

- Инклузивност: наше задовољство је било веће јер су се светковини придружили и малишани из Удружења „Деца у срцу“.

Традиционално ломљење чеснице окупило је мноштво људи у срдечној атмосфери. Уз посно послужење, мирис куваног вина и ракије, и топле разговоре, још једном смо показали да је снага наше заједнице управо у очувању обичаја и међусобној подршци.

Овај догађај не би било могуће извести без наших дугогодишњих пријатеља и партнера.

Велико хвала:

- Општини Аранђеловац
- Пекари „Јовановић“
- Печењари „Бошковић“ и Мики Бошковићу
- Ресторану „Крф“
- Компанији „Ванилица компани“
- Велепродаји „Крки“
- Браниславу Циги Толићу.

Њихова несебична подршка нам је велика помоћ. Такође, захваљујемо се екипама ТВ „Шумадија“ и ТВ „Сунце“, које својим професионалним радом помажу да се ова лепа слика из Аранђеловца пошаље у свет, као и свештенству Врбичке цркве.

Поносни смо што већ више од две деценије чувамо пламен традиције. Нека нас мир Божји, здравље и заједништво прате кроз целу годину.

МИР БОЖЈИ ХРИСТОС СЕ РОДИ!

Небојша Радовановић

Бадњи дан 2025. Традиционално окупљање на Старом тргу

Увек свечано, весело,
уз православни и хуманитарни
карактер. Мика Бошковић (десно)
један од дугогодишњих донатора
обележавања Бадњег дана,
са члановима нашег Удружења.

Удружење „Деца у срцу“,
наши драги и стални учесници
обележавања Бадњег дана.

Велики петак 2025. године

Велики петак је дан највеће туге у хришћанству. Тог дана је, према јеванђељима, Исус Христос разапет на крсту и умро за спасење човечанства. Црквена богослужења овог дана су тиха и свечана, без појања, а олтарска врата остају затворена. У храмовима се износи плаштаница, око које верници прилазе у тишини, љубе је и клањају се.

Велики петак је дан строго прописаног поста. Верници се уздржавају не само од мрсне хране, већ и од кувања, слављења, па чак и коришћења оштрих алата. У многим домовима се тог дана не обављају никакви физички послови, а атмосфера је испуњена молитвом и тишином.

Међутим, управо на овај дан се у српским домаћинствима фарбају ускршња јаја. Прво јаје које се офарба у црвено назива се „чуваркућа“ и оставља се на посебно место у дому како би донело здравље, заштиту и благостање породици током целе године. Црвена боја симболизује крв Христову, проливену на крсту, али и живот, васкрсење и вечну наду.

Велики петак, годинама уназад представља једну од најзначајних активности нашег Удружења, коју спроводимо на пригодан начин поштујући верске каноне, нашу традицију и обичаје. Како и сам назив нашег удружења гласи „Баштина и будућност“, настојимо да пренесемо нашу културну баштину на млађе генерације. После више од две деценије, радионица осликавања васкршњих јаја сада представља део традиционалних активности, два сарадничка удружења грађана „Баштина и будућност – Аранђеловац 1859“ и „Деца у срцу“, удружења за подршку деци и младима са сметњама у развоју.

Ова манифестација, сем тога што је попримила традиционални карактер, што она заправо и јесте, ове године окупила је велики број суграђана, првенствено најмлађих Аранђеловчана који су се корисницима Удружења „Деца у срцу“ и ове године, користећи се најразличитијим техникама, придружили и помогли у осликавању васкршњих јаја.

Осликавању васкршњих јаја претходило је саслужење свештенства Врбичке цркве, које је ове године, захваљујући лепом времену, одржано у прелепом амбијенту Етно домаћинства „Милошевић“.

Да организација протекне у најбољем могућем реду побринули су се чланови оба удружења, а спонзори су били ту да, као и претходних година, донирају послужење за присутне госте, али и поклоне за децу.

Посебну захвалност ове, као и претходних година, дугујемо свештенству цркве Светог архангела Гаврила, који нас из године у годину подржавају на нашем путу очувања традиције и подсећају која су то најважнија животна начела.

Снежана Жарковић Дражић

Етно двориште породице „Милошевић“ је и ове године примило децу Аранђеловца на Велики петак

Традиционално осликавање васкршњих јаја у Етно дворишту

Ђунисанско клупарење

Друштвени живот у доњем крају, од Лазаревића кафане до моста, протицао је седамдесетих година прошлог века углавном на тротоарима у поподневним комшијским дружењима на клупицама испред кућа у домаћинским разговорима, али и чаршијским оговарањима.

Нанесе ме пре неки дан пут у моју некадашњу улицу Војина Гајића на Ђунису. Сада су јој наденули друго име. Нови људи, нови обичаји и стара пракса да се избрише и оно мало традиционалног шмека старе чаршије.

Застадох пар минута на сокаку који води до некадашње мале пијаце, која је сада претворена у прави бувљак. Пуче поглед низ широку асфалтирану улицу. Ни трага од некадашње наше „ливатчице“. Пољанчета на коме смо играли кликере, лопте и пекли пурењаке, а зими на стрмини, која је сада сасвим испеглана пословним зградама, санкали се и упадали који пут у прљаву Кубршницу. Све се изменило. Непознати људи промичу поред мене. Осврћем се као да сам у ко зна ком крају, а не на свом Ђунису. Не успевам да примим слику коју видим. Деценије су учиниле своје. Променио сам се и ја. Дефинитивно.

Нисам морао да зажмурим на скверу, где је деценијама стајала страћара некадашње аранђеловачке штампарије, да бих опет с потмулим, носталгичним болом видео некадашње комшије, рођаке и пријатеље мојих родитеља.

Друштвени живот у доњем крају, од Лазаревића кафане до моста, протицао је седамдесетих година прошлог века углавном на тротоарима у поподневним комшијским дружењима на клупицама и хоклицима испред кућа у домаћинским разговорима, али и чаршијским оговарањима. У папучама или старим, назувеним ципелама, седели би по неколико сати једни поред других. Причали о свакодневним догађајима, али и о људима који су промицали с друге стране улице. Све док не дође време за вечерњи дневник. Ми, ондашњи гимназијалци, звали смо то дружење старијих „клубарењем“. Током тог њиховог

дреждања на улици ништа није могло да им промакне. Све се знало од онога шта се тог дана јело, преко тајних љубави, па све до порекла и скривених болештина које су се криле као највећа срамота. Била је права вештина измаћи њиховим погледима када смо полазили на штрафту у парк или у „кино“, како смо, ко зна под чијим утицајем, тада звали биоскоп.

У том уличном позоришту сви су имали сталне улоге, али не ретко било је у тој причаоници и нових ликова. У друштво на клупицама веома су радо, рецимо, примани наши стални улични полицајци. Нису седали на понуђену клупу или столицу, јер су на дужности. Без устезања су причали о свему што се преко ноћи дешавало у чаршији, али на исти начин долазили до информација о безазленим збивањима у нашем комшилуку. Не стигох да седнем ни на једну од тих клупа. Чак ни на трonoшку.

Тргну ме из живих успомена глас нестрпљивог возача. Он би да паркира камион и да истовари џакове са сточном храном, а ја му сметам. Пренух се уз извињење. Истог часа с моје улице настадоше сви они које сам познавао и волео. Утихнуше мале и велике приче. Оговарања, па и замерке на дечачке несташлуке. Све се поново згужва и врати тамо где је до пре којег секунда и било, у дубину, негде испод груди. Оставих ту, у мојој бившој улици Војина Гајића, Аранђеловац каквог више нема, јер у моју небеску варош одоше сви они који су га чинили онаквим какавим га у срцу носим.

Изнећу га из сећања, опет, али неком новом згодом, јер ми у његовом призивању не помажу све оне клупе које сам по свету видео у минуле четири деценије, јер на њима није било мојих Ђунисанаца.¹

Слободан Костић Коле

¹ Преузето из часописа „Излог културе“, бр. 6.

Венчачка виноградарска задруга

Далеке 1903. године када су села Липовац, Брезовац, Винча, Пласковац, Опленац и брда око Опленца са својим засеоцима била покривена виноградима, 18 задругара сељака – сеоских домаћина произвођача грожђа и вина из Бање и Липовца, удружили су се у прву виноградарску задругу у Србији. Истог дана изабрана је управа Задруге. Задруга је основана у селу Бања, које се налази на пола пута између Тополе и Аранђеловца.

Службени дневник Краљевине Србије у броју 214. од 21. септембра 1903, на четвртој страни, под насловом „На знање“, објавио је и озваничио оснивање Венчачке виноградарске задруге.

Жеља и циљ удруживања је био да сав род грожђа, које се произведе у шумадијским виноградима, стигне на једно место и да се од њега производе квалитетна вина која би под препознатљивом етикетом задруге изашла на локална и инострана тржишта. Занимљиво је да се све то дешавало након што је буба филоксера уништила 90 одсто винограда по Европи током 19. века. Винари нису хтели да одустану, борили су се калемљењем и удруживањем.

Велику, готово пресудну подршку у свом науму да успеју су имали и од свог краља Петра Првог Карађорђевића. Касније ће члан постати и његов син, Александар Први Карађорђевић. Стигли су дотле да су сазидали један од најмодернијих подрума у Европи тога времена. Наш чувени архитекта, Димитрије Леко, дизајнирао је део тог простора. Задругари су имали модерну производњу, довели су иностране технологе са искуством како би се унапредио квалитет вина и пренела нова знања. Поред домаћих сорти попут прокупца, смедеревке, жилавке, црне и беле тамјанике, пловдина, краљ Александар Карађорђевић је заслужан што су у Шумадију стигле и интернационалне сорте винове лозе из Француске и Немачке – рајнски ризлинг, совињон блан, пино ноар, гаме, каберне совињон.

Године планског и преданог рада су довеле до тога да су производили шампањац, вермут, коњак. У следећих 30 година задруга ће имати подруме у нивоу најбољих европских, како по технологији и начину производње, тако и по квалитету вина.

Задруга се добро развијала и од првобитних 12 стигла је до чак 125 акционара. И што је најважније подигла је на ноге привреду шумадијског краја.

Задруга је била понос Краљевине Југославије, а вина су продавана и у Западној Европи и Америци. Као додатне занимљивости и својеврсни „детаљи“ који говоре у прилог великом успеху и популарности винског подухвата наших предака су следећи подаци: у то време, када је било врло мало превозних средстава, 10.000 туриста посетило је 1938. године Венчанку виноградарску задругу. Међу њима је била и Елеонора Рузвелт, супруга председника САД, која је посетила винарију 1953. године.¹

Посетиоци и задругари, фотографија из 1936. године

¹ Презумето са ФБ странице: <https://www.facebook.com/vinasumadije>

Моја баба Радојка Савић

Да се зна: Мајка храброст

Veritas infide est! (Увери је истина!)

Шест деценија је прошло од када сам чула причу од моје бабе о њеном сину и њеном времену зла. Пошто сам и ја дубоко загазила у осму деценију, не могу да одем са овога света, а да не оставим записано, не себе ради, већ најпре о њој и о њеном сину, да се зна.

Одлазим у осушени шљивик у село Бању код Аранђеловца, где је живела моја баба и њен муж Војислав са своје троје деце. Негослав Нега Савић био је њихово најстарије дете и највећи понос. Баба је била без дана школе, али је знала да се њен Нега издвајао од друге деце и у селу, и касније у школи, што је потврђивао и учитељ. Године су пролазиле, Нега је сваким даном показивао све боље и значајније резултате и тако постао ђак генерације. Као награду добија штедну књижицу са улогом да, на препоруку учитеља, настави школовање. Баба и деда су били сиромашни сељаци, живели од рада на свом невеликом имању и додатно ишли у надницу код имућнијих домаћина.

Тако Нега решава да поштеди своје сиромашне родитеље (јер су школовали и хранили још једног сина и ћерку, моју мајку) и уписује кројачки занат, који успешно завршава. Почео је да ради у Аранђеловцу, са намером да обезбеди себи средства за даље школовање на некој високој школи. Када је напунио 19 година, стекли су услови да крене даље и оствари, како своје, тако и снове своје мајке, а и наду свога учитеља који га је упућивао на прави пут, препознавши у њему високу интелигенцију, поштеног младог човека који је много читао и био жедан знања.

Тада, усуд је тако хтео, започиње Други светски рат. Нега начитан, а већ задојен литературом о бољем животу и владавини пролетеријата, јер је вођена борба за ослобођење од фашизма, али уједно и револуција радника и сељака за нови поредак. Оснива се 1940. године КПЈ (Комунистичка партија Југославије) и Нега постаје један од водећих у њој. Наредне године одлази у партизанску чету, на позив Боре Белошевца, који је уједно био и командант. Чета је распуштена

1942. године због јаке зиме. Тада Нега Савић, Славко Томић, Мијаиловић и Катанић, сви из села Бање и многих других околних села, чине највећу грешку која их је коштала живота, долазе у Бању да се договоре куда даље. Њихова чета је расформирана, али они ни једног момента нису одустајали, само су разматрали којој чети ће се прикључити и наставити да се боре за свој народ и не изневере очекивања која им је поверио КПЈ.

Нажалост, само у року од неколико дана, у село су хрупила три Немца, затичу их на конспиративном месту. Немачки шпијуни су врло брзо обавили свој задатак, обавестили немачку команду и ови их одводе у логор на Метином брду, са још 64 родољуба из села околине Аранђеловца и Крагујевца, срца Шумадије. На том истом Метином брду су сви стрељани 2. марта 1942. године.

Неко се ипак сетио, тек 1987. године, да се подигне спомен обележје „Талац“. Сви су сахрањени у исту гробницу.

Питала сам бабу, бар за ове мештане села Бање, зашто нису проглашени народним херојима као Душан Петровић Шане, који је мени лично рекао, у својој викендици у Тополи на Опленцу, да га је у Партију учланио бабин син, а мој ујак Нега Савић. Шане је провео велики део рата у земуници у којој га је скривала Радојка из Рајковца, мајка две ћерке, чијег су мужа одвели у логор у Немачку. Страдала је са своје две ћерке од Немаца, не издавши Шана.

Миле Ризнић, народни херој, који је годинама после рата, све до своје смрти ведрио и облачио у општини у Аранђеловцу, такође је скриван у селу Бањи код Косте и Живке Савић, који су тада имали тек рођену ћерку. Лично ми је Живка причала да је морала да му превија ране, по којима су гмизали црви, а после тога узимала да подоји дете. Хранили су га, а ни сами нису имали хране. Једног дана, неко је дојавио ко крије Ризнића. Нису га нашли, јер су морали добро да га чувају и тако, пуком срећом, избегли и своју смрт. Завршио се рат, а Живка прича: „Срела сам га једног дана, када је већ био буџа на блатњавом сеоском путу, застала и поздравила га, али он је само прошао, не погледавши ме“.

Тада добијам од бабе одговор, кратак и јасан: „Ћерко моја, хероји су мртви, као што је мој Нега и његови другови“. Тада ми је било све јасно.

Убрзо после тога, сазнала сам да једна улица код цркве Светог Петра и Павла носи име Неге Савића. Било ми је тешко у том часу, али неким чудом, почела сам и да се осмехујем. Као да сам се пробудила из неког необичног сна. Цело тело ми је прожимала језа и дрхтање као да ћу да се разболим и добијем високу температуру. То се и десило, али сам успела да се смирим и то саопштим баби. Ни сама не знам како сам се тада осећала, а не знам ни како се она осећала. Била је некако чудно мирна. Низ њено изборано лице потекле су само две крупне сузе. Није их више било јер су пресушиле, усахле очи биле су замагљене, а поглед усмерен у неку даљину, у бескрај времена зла. Успела је само да изговори: „Надам се да Бог види сваку моју сузу и сузе свих мајки чија су деца страдала у цвету младости, верујући да се боре за боље сутра. Нити су они преживели, нити је дошло боље сутра. И још поручујем Богу да не покушава да броји жртве и наше сузе, јер их ни он не може избројати“.

Рат се завршио, али време зла, други део се наставља под паролом откупа (еуфемизам за отимачину и терор). Да се мало подсетимо учења Алфреда Адлера, познатог аустријског лекара и психијатра, оснивача школе индивидуалне психологије. Према његовим речима, човек је биће нагона и моћи власти, а то је компензација човекове урођене немоћи и слабости. Е тако, ступају на сцену наши нови теоретичари, па кажу да ситнопоседничка имања не смеју остати јер би Бањанци, људи домаћини, у том случају постали кулаци. Замислите, кулаци са кућерцима прављеним од блата и плеве, са малом окућницом, једном мршавом кравицом и десетак оваца у тору. Неколико ари за кукуруз и жито, мали шљивик и неколико чокота винове лозе. Колико да се нађе да се прехране дечица, да се умеси славски колач од пшеничног брашна (свакодневно се јела жута проја), мало вина да се прелије и сломи славски колач и којом чашицом наздрави Богу и Светом Ђорђу, који је крсна слава Савића.

Откупљивачи и нова власт кажу другачије: на славу, колач и свећу заборавите, а Бога, Светог Ђорђа и све свеце у себи убијте! Ако то не можете сами, ми ћемо помоћи. То су и остварили. Прича ми баба: „Упадају у куће, баш у време ломљења колача и држања здравице, свлаче ланени столњак са стола и почиње гажење колача и свеће“. Да

би чин био потпунији, то раде у изгланцаним кожним чизмама, које су заменили дојучерашњим опанцима. „Свештеник и црква више не постоје, разумете ли!“

Другарица Надежда из Бање, девојка, до јуче носила вунену сукњу, чарапе и цуруле, заменила их панталонама и кожним чизмама. О раме окачила пушку уместо преслице, дигла главу да види сунце, али га нема, а за њом у стопу корачају другови, новопечени моћници, уздигнуте главе, али ни они не виде сунце. Над Бањом се надвили густе, црни, градоносни облаци. Истерују домаћине из кућа, овце из торова, краве из штала, а из кошева износе џакове пшенице и кукуруза и још их гоне да дрвени под почисте метлом, да не остане зрно за семе.

Тада су мушкарци Бањанци ишли у Војводину у надницу, да би донели који џак жита и кукуруза да презиме. Међу њима је био и баба Радојкин муж Војислав, мој деда и отац Неге Савића.

Ми, послератна деца, сада старци, учили смо у школи историју која се никако не уклапа у причу моје бабе, а ту причу су ми причали и други и то је једина права историја, а не она коју су писали тзв. победници, који су мислили да су припадали Партији, а у ствари су били секта. Нажалост, многима су и успели да исперу мозак и Партију ставе изнад породице и деце. Један од наших најпознатијих књижевника Добрица Ћосић, у свом првом роману из 1951. године (за који су му платили да напише) кроз уста једног свог јунака изговара: „Шта ће слобода мртвима!“

Моја баба Радојка је мени оставила у аманет да њену причу никада не заборавим. И нисам. Преносим је и остављам у аманет нашој деци и унуцима.

Sienta potesta est! (Знање је моћ!)

Истина нема године, нити рок трајања. Она се увек рађа изнова. И ово сведочење се поново родило после шест деценија и чекало да изађе на светло дана.

Светлана Милошевић

Вила „Здравље“ – најпознатији гост Јован Дучић

Предратну Вилу „Здравље“, у ужем делу Буковичке бање, подигли су Александар Стефановић и супруга Роксанда, по узору на истоимени летњиковац у бањи Ковиљача, у част краља Александра Карађорђевића, благодарни на новчаној помоћи за развој бањског туризма у овом делу Србије. Остаће уписано златним словима да је Јован Дучић, песник дипломата и академик, током лета, посећивао ову вилу и био њен најугледнији гост.

Милан Стефановић се присећао, у разговору са аутором овог чланка, да су му родитељи радо причали како је Буковичка бања, десетак година уочи рата, постала мека за туристе. У пуној сезони се у Вили „Здравље“ тражио кревет више.

Изглед Виле „Здравље“, непосредно после завршета првог дела 1927. године (фото архива породице Стефановић)

Када се Милан родио 1930. године, игром срећних околности, подбукуљском чаршијом се пронео глас да је главом и брадом, у двориште препуно зеленила, воћних стабала и украсног биља Виле

„Здравље“, закорачио Јован Дучић, славни српски песник, писац и дипломата, национално опредељени Херцеговац из Требиња.

Јован Дучић (стоји, десно) у дворишту Виле „Здравље“ са власницима виле Александром и Роксандом (стоје, лево), 1930. године, и знатижељни гости (фото архива породице Стефановић)

Наредних дана главна тема свих већих скупова и комшијских разговора била је одакле овако угледна личност баш у Вили „Здравље“, а многи су долазили да се својим очима увере у истинитост ове приче. Знатижељни су сазнали да Зора, сестричина Дучићева, годинама летује у вили за коју се прочуло и у далеком Требињу да одише здрављем! Задовољна удобношћу, лепотом виле, гостопримством и предусретљивошћу домаћина, редовно је резервисала свој смештај.

За ову прилику у дворишту се обрео и локални фотограф (вероватно Густав Хајек, власник фотографске радње у Аранђеловцу, између 1918. до 1941), који је замолио породицу Стефановић и угледног госта да их скупа слика на степеништу виле. Милан Стефановић показује и разгледницу Требиња, којом се Зора, 1966. године, захваљује и „радо сећа Александра и Роксанде... парка и киселе воде.“¹

Мирослав Буца Живановић

¹ Део текста преузет с портала „Стварност“, 23 новембар 2025.

Ђунисанке

Испод цркве, на Ђунису,
Где чаршија стара поста,
Занатлија, трговаца,
Данас свега мало оста.

Било некад добрих људи,
Али време носи своје,
Некад биле куће пуне,
А сад свака једно, двоје.

Било клупа пред кућама,
И дућана и кафана,
И калдрме низ улицу,
Поштована, лица знана.

Од моста до Рисоваче,
Пуно деце, граја, вика,
Играли се лопте, жмурке,
За незаборав то је слика.

Како време брзо прође,
Оних давних, срећних дана,
Кад увече седели смо,
Код „Столарске“ и „Балкана“.

С једне стране Балабанац,
Дубок поток воде мало,
С друге стране Кубршница,
Све то сад у цеви стало.

Ново време, нови људи,
Само радње и кафане,
И некол'ко „девојака“,
Сећају на старе дане.

О „девојке“ Ђунисанке,
С вама Ђунис живи сада,
За весеље увек спремне,
Ви сте понос нашег града.

Посвећено:

Слободанки Соји Игњатијевић, супрузи Добривоја Ила Игњатијевића;
Вери Радин, ћерки Душанке и Добривоја Нешића; Љиљи Павловић,
ћерки Воје и Заге Арсенијевић; Мимици Стефановић, ћерки Љиље
Кљајић Стефановић и Цице Стефановића.

Љиљана Б. Бошковић

Маратонац

(Аранђеловчанин Ранко С. Ђорђевић, у тиму Србије на Европском првенству у екипном маратону)

У Бриселу, 13.04.2024. године, одржано је европско екипно првенство у маратону. Ове године први пут је учествовао тим Србије. У српској екипи био је и наш Ранко Ђорђевић, власник еклузивног ресторана „Александар“ у Аранђеловцу. Посебан куриозитет је то што је Бриселски маратон био његов први маратон. Пре тога је учествовао на 25 полумаратона, почев од Београда, Лисабона, Берлина, Прага, Љубљане, Сарајева, Овчарско-кабларских стаза итд.

На позив маратонца Милоша Шешлије у договору са капитеном Анђелком Ристићевићем екипи се придружио и Ранко Ђорђевић, који је изјавио:

„Био сам изненађен позивом да се придружим српској екипи. Нисам оклевао, прихватио сам одмах, мада сам streпео да ли ћу моћи да оправдам указано поверење. Међу двадесет пет тркача једини сам први пут трчао цео маратон. Колеге из репрезентације су ме бодриле до последњег корака да издржим. Стазу од 42 километра истрчао сам за 4 сата, 52 минута и 41 секунду.“

Према речима Ивана Мишкељина, троструког победника маратона и вође српске екипе, то је био прави подвиг.

О самом такмичењу Ранко нам је детаљније испричао:

„По пропозицијама екипа се састојала од најмање 25 тркача маратонаца, које смо једва обезбедили. Сами смо све финансирали, док су друге екипе, а учествовале су 54 нације, имале и до 60 маратонаца. Најгоре је било то што нисмо имали резерву, јер ако неко одустане, губили бисмо не само пласман, него и право учешћа на такмичењу. Трка је била тешка и напорна са великим успоном на шестом километру. На трећем километру трчали смо кроз подвожњак, скоро без ваздуха, јер је кроз њега пролазило на хиљаде тркача.

Издржали смо до краја и постигли велики успех. То потврђује и одлука организатора да Београд 2027. године буде домаћин Екипног првенства у маратону“.

На првом Европском првенству у маратону српску екипу чинили су: Михаило Вукојичић, Борис Чинчурак, Милош Цекић, Срђан Живојиновић, Кристијан Стошић, Машан Пејовић, Ненад Манојловић, Анђелко Ристићевић, Владимир Миловановић, Иван Мишкељин, Милош Радовановић, Иван Длачић, Никола Сикирица, Милош Шешлија, Кристијан Ровчанин, Угљеша Крстић, Борис Гујаничић, Дејан Аларгић, Предраг Марковић, Марко Миленковић, Владимир Колић, Бранислав Лончар, Иван Павловић, Ранко Ђорђевић и Златко Бедић.

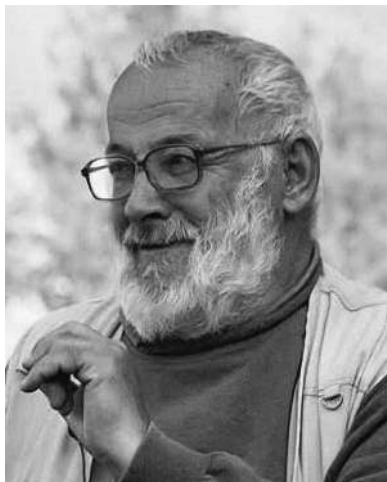
„Јединство и пожртвованост репрезентативаца никада нећу заборавити. Научио сам да Срби када се сложе могу све. То ми је највећа лекција у животу, а физички напор и ране на ногама су већ заборављене“ – рекао нам је на крају Ранко.

Невенка Ђорђевић Матијевић

IN MEMORIAM

ВЛАДЕТА КОЛАРЕВИЋ
(1952 – 2026)

Првог фебруара 2026, после краће болести, напустио нас је Владета Коларевић, песник, публициста и добри дух културног и завичајног неба аранђеловачке општине. Отишао је тихо, баш као што је и живео.

Владета Коларевић, рођен је 22. септембра 1952. године у Брезовцу код Аранђеловца, од оца Светозара и мајке Рајне, рођене Продановић из Блазнаве. Мајка Рајна га је научила да пише и чита, а школовао се у родном селу, Бањи и Београду. По струци је био организатор културно-информативних делатности. Студирао је етнологију на Филозофском факултету у Београду, уз рад, коју је и напустио незадовољан устројством студија и програмском оријентацијом. Запошљава се у фабрици „Књаз Милош“ где је провео 29 година, прво као радник, а онда као стручни сарадник за информисање. Био је ожењен Радмилом Митровић из Липовца.

Прве песме објављене су му у Загребу. Као морнар 36. Класе био је укрцан на разарачу „Сплит“ (1971/72). Годинама је изучавао народни живот и обичаје, скупљао грађу о пореклу становништва нашег краја. Волео је да истакне да су му у томе много помогли Миодраг Миле Недељковић, Предраг Драгић Кијук, др Ненад Љубинковић, Хаџи Миле Бошковић, др Иван и др Бранко Златковић, Раденко Марјановић, др Раденко Лазаревић, др Владета Јеротић, Исидор Граорац, Срба Игњатовић, Брана Петровић, Драгутин Паунић, Радојко Николић...

Био је аутор бројних публикација, шест збирки песама од којих је „Душа и плен“ награђена као рукопис на Дисовом пролећу (1992) и низа монографских студија и књига на тему народне прећутане историје – „Врбица и стари Врбичани“ (2010), „Усмена небишина“ (2016) која је овенчана наградом „Миле Недељковић“ за савремену српску фолклористику, „Гологлави сватови“ (2016), „Ђавољи ујам“ (2020), збирка поезије „Светњак над крстином: 1971–2025“, објављена крајем прошле године и многих других. Оснивач је и уредник часописа „Змајевац“ и добитник је „Јулске награде“ општине Аранђеловац за књижевност и етнологију. За необјављене песме добио је другу награду у Луковдолу, у Хрватској, родном месту Ивана Горана Ковачића, на манифестацији „Гораново пролеће“ 1982. године. Подржавао је рад и био члан готово свих градских удружења грађана и сарадник свих градских установа културе.

Волео је да каже, да се могао пронаћи у Брезовцу, али да не живинигде.

Владета Коларевић остаје у нашем сећању као тихи градитељ културе, човек који је речима и делима осветљавао завичајно небо. Његова поезија и публицистика били су мостови разумевања старине и савременог света, а његова доброта, његово познавање нашег културног наслеђа, обичајног света, порекла становништва и благи карактер, биће трајни печат у животима свих који су га познавали.

Отишао је ненаметљиво, као што је и живео, оставивши за собом модел како треба чувати наслеђе и како увек бити културни посленик овог краја. Код свих нас који смо га познавали, остаје трајна успомена на човека који је спојио реч, традицију, културу и од заборавата отргао немерљиву грађу. Био је јединствена аранђеловачка енциклопедија културног наслеђа Шумадије. Биће упамћен и по свом аутентичном и архаичном говору и изразима које је за нас успео да отргне од заборавата. Са чланским бројем 1. у најстаријој установи културе у Аранђеловцу која носи име првог српског архиепископа Светог Саве, био је утемељивљач читалачке заједнице.

Памтићемо га и као дугогодишњег сарадника нашег Удружења, било да је својим текстовима учествовао у креирању „Годишњака“ или присуствовао нашим окупљањима и састанцима.

Владета је сахрањен у свом родном Брезовцу.

Слава му и хвала!

Весна Проковић

IN MEMORIAM

ДУШАН Ж. АНИЋ
(1946 – 2025)

У петак, 12. септембра 2025. године, заувек нас је напустио наш суграђанин Душан Ж. Анић, машински инжењер у пензији.

Душан Дуле Анић је рођен у скромној железничкој породици у Младеновцу 1946. године, од оца Живомира и мајке Радмиле. Школовао се у Младеновцу и на Универзитету у Београду.

По занимању пензионер, а по струци машински инжењер са радним стажом проведеним у „Петру Драпшину“ у Младеновцу (1968–1974) и МПИ „Победа“ у Аранђеловцу (1974–2008).

На оба радна места обављао је врло одговорне функције, а захваљујући сталној жељи за новим сазнањима и доказивањима, као председник Удружења проналазача региона Шумадије и Поморавља (1998–2002), упознао је велики број ентузијаста и „малих“ проналазача и обогатио своја дотадашња сазнања у струци машинског инжењера.

Његове бројне иновације и реконструкције у аранђеловачком млину и пекари и данас функционишу.

Због особене сарадње са Привредном комором Србије, посебно у делу утрошака енергије на пословима којима се бавио, на њихов предлог, усавршавао се и у области менаџмента енергетике, у организацији владе Норвешке и машинског факултета у Ослу.

Дао је велики допринос развоју спорта, пре свега рукомета, где је два пута (1994. и 2016. године) добио највеће признање града Аранђеловца, Награду „26. јул“, као и бројна републичка признања. Тридесет година је био активан члан, председник и генерални секретар женског рукометног клуба „Шумадија“, касније „Књаз Милош“.

Добитник је престижних спортских признања и на савезним нивоима, 1999. године је добио Плакету РСС-а поводом обележавања 50 година рукомета у Србији, а 2014. године, поводом 65 година овог спорта у Србији, специјално признање за дугогодишњи допринос рукомету.

Душанова дугогодишња залагања за ревитализацију Лајковачке пруге, уз коју је стасавао, преточена су у изузетно вредне и трајне публикације које је нам је оставио. Записе које је годинама прикупљао забележио је у књигама „Варош поред пруге“ (2019) и „Лајковачком пругом“ (2024). Колико је био посвећен „ћири“ и његовом опстанку најбоље говори и блог <https://dusananic.blogspot.com/>, који је Дуле предано водио и уређивао у пензионерским данима.

Био је велики поклоник и сарадник нашег Удружења „Баштина и будућност – Аранђеловац 1859“. Годинама је давао велики допринос својим чланцима које смо редовно објављивали у „Годишњаку“.

Живео је у Аранђеловцу, са супругом Радом и синовима Гораном и Владимиром, снајама Жаклином и Виолетом, унцима Душаном, Добросавом и Василијем.

Милан Илић

IN MEMORIAM

МИЛЕНКО ЈОВАНОВИЋ
(1953 – 2026)

Миленко Јовановић рођен је у Гарашима. Завршио је правни факултет у Крагујевцу. Највећи део радног века провео у органима локалне самоуправе у Аранђеловцу. Остаће упамћен по стручности, честитости, преданости послу и СПС-у.

Благе нарави, широкогруд, увек је имао разумевања за проблеме "обичног човека", ма ко он био и којој политичкој опцији припадао. Познат је по мудрости, налазио је решење у ситуацијама које су изгледале нерешиве, али не кршећи основне постулате закона.

Речју, био је практичар, саветник, ненаметљив, што је утицало да га готово сви поштују. Свуда где је радио, а највише у аранђеловачкој Скупштини општине, оставио је неизбрисив траг генерацијама које га памте, као и онима који ће га убудуће спомињати.

Нека почива у миру.

Слава му.

Снежана Поповић

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

008

ГОДИШЊАК / Удружења грађана "Баштина и будућност -
Аранђеловац 1859" / уредник Весна Проковић. - 2001,
бр. 1- . - Аранђеловац : Удружење грађана "Баштина и
будућност - Аранђеловац 1859", 2001-
(Аранђеловац: "Загорац"). - 24 cm

Годишње.
ISSN 2466-4944 = Годишњак (Удружење грађана
"Баштина и будућност - Аранђеловац 1859")

COBISS.SR-ID 225795852